

श्री ५ को सरकार

कानून तथा न्याय मन्त्रालय

श्री ५ महाराजाधिराजबाट बनाइबक्सेको तल लेखिए बमोजिमको ऐन सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशित गरिएको छ ।

२०१६ सालको ऐन नं. ३१

स्वस्तिश्री गिरिराजचक्रचूडामणि नरनारायणेत्यादि विविध विरुदावली विराजमान मानोन्नत महेन्द्रमाला ओजस्विराजन्य अति तेजस्वी त्रिभुवन प्रजातन्त्रश्रीपद अति कीर्तिमय नेपालश्रीपद प्रोज्ज्वल नेपालतारा ॐ रामपट्ट अतुलज्योतिर्मय त्रिशक्तिपट्ट अतिप्रबल गोरखा-दक्षिणबाहु महाधिपति अतिरथी परम सेनाधिपति श्री श्री श्री श्रीमन्महाराजाधिराज महेन्द्र वीर विक्रम शाहदेव देवानाम् सदा समरविजयिनाम् ।

शहरी क्षेत्रको घर जग्गाको कर लगाउने व्यवस्थाको लागि बनेको ऐन

प्रस्तावना:- देश विकासको लागि राष्ट्रिय आयमा वृद्धि गर्न शहरी क्षेत्रको घर जग्गामा कर लगाउन वाञ्छनीय भएकोले,

श्री ५ महाराजाधिराज महेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवबाट नेपालको संविधानको धारा ६३ अनुसार यो ऐन बनाइबक्सेको छ ।

१. संक्षिप्त नाम, विस्तार र प्रारम्भ:- (१) यो ऐनको नाम “घर जग्गा कर ऐन, २०१६” रहेको छ ।

(२) यो ऐन नेपाल अधिराज्यभर लागू हुनेछ र नेपाल अधिराज्यमा घर जग्गा भएको नेपाल अधिराज्य बाहिर बसोबास गर्ने व्यक्ति उपर पनि लागू हुनेछ ।

(३) यो ऐन, २०१६ साल श्रावण ६ गतेदेखि प्रारम्भ भएको मानिने छ ।

२. परिभाषा:- विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा—

(क) “शहरी क्षेत्रको घर जग्गा” भन्नाले श्री ५ को सरकारले नेपाल गजेटमा सूचना प्रकाशित गरी तोकिएको शहरी क्षेत्रमा रहेको घर र लगापात-भिन्नको जग्गा सम्झनु पर्दछ ।

(ख) “लगापातभिन्नको जग्गा” भन्नाले घरको कम्पाउण्डभिन्नको सुरक्षित किसानले भूमि सम्बन्धी ऐन अनुसार हक प्राप्त गर्ने नसक्ने जग्गा सम्झनु पर्दछ ।

(ग) “यस ऐनको प्रयोजनको निमित्तकर” भन्नाले घर जग्गामा लाग्ने करलाई सम्झनु पर्दछ ।

(घ) “कर अफिसर” भन्नाले यो ऐनको प्रयोजनको निमित्त श्री ५ को सरकारले नियुक्त गरेको वा तोकिएको कर अफिसर सम्झनु पर्दछ ।

आधिकारिकता मुद्रा विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागू हुनेछ।

(ड) “तोकिएको वा तोकिए बमोजिम” भन्नाले यो ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिमको सम्झनु पर्दछ ।

३. घर जग्गा कर निर्धारण र असूल उपर गर्ने:- साल बसाली वा कुनै एक सालको निमित्त घर जग्गा कर लगाउने गरी कुनै ऐनबाट व्यवस्था भएमा त्यस्तो घर जग्गा कर यो ऐन र यो ऐन अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम निर्धारण गरी असूल उपर गरिने छ।

४. विवरण दाखिल गर्ने कर्तव्य:- (१) प्रत्येक सालको आश्विन मसान्तसम्ममा यो ऐन वा प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम घर जग्गा कर तिर्नुपर्ने कर्तव्य भएका व्यक्तिले आफू साधारणतः बसोबास गरेको इलाकाको कर अफिसर छेउ आफ्नू घर जग्गाहरूको विवरण तोकिएको ढांचामा दाखिल गर्नु गराउनुपर्दछ ।

(क) साधारणतः नेपाल अधिराज्य बाहिर बसोबास गरेका व्यक्तिले त्यस्तो विवरण काठमाडौंको कर अफिसर छेउ दाखिल गर्नु गराउनु पर्दछ कुनै करदाताले आफ्नो घर जग्गा भएको इलाकाको कर अफिसरकहाँ आफ्नो घर जग्गाको विवरण पेश गरी आफूले तिर्नुपर्ने कर निर्धारण गराई सो कर त्यहीँ तिर्न चाहेमा सो बमोजिम गर्न सक्ने छ ।

(ख) यो ऐन बमोजिम घर जग्गा कर तिर्नुपर्ने व्यक्ति नाबालक वा बौलाहा वा लाटालाटी भएमा निजको घर जग्गाको विवरण दाखिल गर्ने कर्तव्य निजको संरक्षकको हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) अन्तर्गत दाखिल गर्नु गराउनुपर्ने विवरण कसैले दाखिल नगरे नगराएमा वा झुठो विवरण दाखिल गरे गराएमा त्यस्तो व्यक्तिलाई कर अफिसरका आदेशले ने.रु. ५०००। पाँच हजारसम्म जरिवाना हुन सक्नेछ ।

(३) यो ऐन वा प्रचलित ऐन बमोजिम कर लाग्ने घर जग्गा भएको भनी कुनै व्यक्ति उपर शंका लागेमा कर अफिसरले त्यस्तो व्यक्तिलाई आफ्नू घर जग्गाको विवरण दाखिल गर्नु गराउनु भनी लिखित आदेश दिन सक्ने छ । सो आदेश पाएको मितिले १५ दिनभित्र आफ्नू घर जग्गाको विवरण तोकिएको ढांचामा कर अफिसरकहाँ दाखिल गर्नु गराउनु पर्दछ ।

तर माथि उल्लेख भएको म्यादभित्र पनि विवरण दाखिल गर्न गराउन नसक्ने व्यक्तिले कारण जनाई सो कुराको लिखित सूचना सो आदेशले तोकेको म्यादभित्र कर अफिसरलाई दिनुपर्छ र सो कारण निजलाई विश्वासप्रद लागेमा निजले बढीमा एक महीनासम्मको थप म्याद दिन सक्ने छ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(४) उपदफा (३) अन्तर्गत दिइएको आदेश पालन नगर्ने व्यक्तिलाई कर अफिसरले ने.रु. ५००। पाँच सयसम्म जरिवाना गर्न सक्ने छ वा आफ्नो घर जग्गा कुनै किसिमले हस्तान्तर (ट्रान्सफर) गर्न नपाउने गरी कर अफिसरले रजिष्ट्रेशन रोक्का गर्न सक्ने छ ।

५. शहरी क्षेत्रको घर जग्गाको मूल्यांकन:- शहरी क्षेत्रको घर जग्गामा प्रचलित ऐन बमोजिम लाग्ने घर जग्गा करको प्रयोजनको निमित्त त्यस्तो घर जग्गाको मूल्यांकन कर अफिसरले तोकिएको सिद्धान्तको आधारमा गर्नेछ ।

६. घर जग्गाको कर निर्धारण:- (१) कर अफिसरले घर जग्गाको विवरण दाखिल भएपछि यथाशक्य १ महीनाभित्र सो सालको लागि यो ऐन बमोजिम असूल उपर गर्नुपर्ने घर जग्गा करको रकम निर्धारण गर्नुपर्छ ।

तर कुनै व्यक्तिको जतिसुकै घर जग्गा भए पनि सबैको विवरण लिई बेग्ला-बेग्लै मूल्यांकन गरी सबै घर जग्गालाई यो ऐनको प्रयोजनको लागि एउटै इकाई (यूनिट) मानी घर जग्गा कर निर्धारण गर्नुपर्छ ।

(२) प्रत्येक सालको निमित्त कुनै शहरी क्षेत्रको घर जग्गामा लाग्ने घर जग्गा कर निर्धारण गर्दा कानूनी मान्यता प्राप्त हुक अधिकार भई साल सालको श्रावण १ गतेका दिन जसको भोग चलनमा रहेको छ निजको नाममा सो घर जग्गा कायम मानेर कर निर्धारण गर्नुपर्छ ।

तर घरको लङ्ग वा जग्गाको चार किल्ला नखुलेको रजिष्ट्रेशन पास भएको कागज वा घरायसी बण्डापत्र वा जमिन्दार वा तालुकदारद्वारा नामसारी भएकोलाई यो ऐनको प्रयोजनको लागि कानूनी मान्यता दिइने छैन ।

(३) अवस्थानुसार कर अफिसरले त्यस्तो कर निर्धारण गर्दा करदाताद्वारा दाखिल भएका विवरणमाथि उचित विचार गर्ने र त्यसको जाँचबुझको प्रयोजनको लागि सम्बन्धित व्यक्तिका नाममा समन जारी गर्ने, वयान बकपत्र गराउने र लिखतहरू दाखिल गराउने सम्बन्धमा प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम अदालतलाई भए सरहको सबै अधिकार निजलाई हुनेछ ।

तर यस दफा अन्तर्गत कारवाइ हुँदा ७ दिनसम्मको लागि अर्जी खबर गरेमा वा गुज्रेको म्याद तारेख थाप्न ७ दिनभित्र कर अफिसरछेउ आफैं वा बारीस हाजिर भै अर्जी गरेमा कर अफिसरले अर्जीलाई स्वीकृति दिन वा म्याद तारेख थामिदिन सक्ने छ । सोभन्दा बढीको निमित्त अर्जी लाग्न वा गुजारेको म्याद तारेख थामिन सक्ने छैन ।

७. विवरण दाखिल नगर्ने व्यक्तिको सम्बन्धमा घर जग्गाको मूल्यांकन र घर जग्गा करको निर्धारण:- दफा ४ को उपदफा (१) वा (३) बमोजिम विवरण दाखिल गर्नुपर्ने

कर्तव्य भएको कुनै व्यक्तिले त्यस्तो विवरण दाखिल नगरे नगराएमा वा झुठ्ठा विवरण

आधारेर ~~दफा~~ मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

दाखिल गरे गराएमा वा अधुरो विवरण दाखिल गरे गराएमा दफा ५ र दफा ६ को अधीनमा रही सो व्यक्तिको घर जग्गाको मूल्यांकन र करको निर्धारण कर अफिसरले यथाशक्य न्यायोचित अनुमानबाट गर्न सक्ने छ ।

८. घर जग्गा करको भुक्तानी:- (१) दफा ६ वा ७ अन्तर्गत निर्धारित गरिएको घर जग्गा करको रकम कर निर्धारणको आदेश प्राप्त भएको ३५ दिनभित्र घर जग्गा धनीले सोही आदेशमा तोकिएको कर अड्डामा दाखिल गर्नु, गराउनु पर्दछ ।

(२) सो दाखिल नगरिएमा कर अफिसरको सूचनानुसार सो रकम स्थानीय माल अड्डाले वा श्री ५ को सरकारले तोकिएको अधिकारीले प्रचलित नेपाल कानूनको कार्य प्रणाली बमोजिम त्यस्ता घर जग्गा धनीको जायदाद गरी असूल उपर गरी लिन सक्ने छ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम कर तिर्नुपर्ने घर जग्गा कसैलाई बहालमा दिएको भए श्री ५ को सरकारले सो बहाल रोक्का गर्न वा लिनुपर्ने कर सो बहालवालाबाट असूल उपर गरी लिन सक्ने छ र सो बमोजिम श्री ५ को सरकारले लिइएको रकम सो घर जग्गा धनीले पाएको सम्झिने छ ।

९. अपील:- (१) कुनै कर अफिसरले यो ऐनको दफा ४, ५, ६ वा ७ अनुसार गरेको आदेशमा चित्त नबुझ्ने व्यक्तिले सूचना पाएका ३५ दिनभित्र सम्बन्धित बडाहाकिम वा मेजिस्ट्रेटकहाँ अपील गर्न सक्ने छ ।

(२) सम्बन्धित बडाहाकिम वा मेजिस्ट्रेटबाट भएको निर्णयमा चित्त नबुझ्ने व्यक्तिले निर्णयको सूचना पाएका ३५ दिनभित्र आय र कर अदालतमा अपील गर्न सक्ने छ ।

(३) आफूलाई लाग्ने ठहरिएको करको रकम वा जरिवाना बापतको रुपैयाँ थरोटी वा त्यति अंकको धन जमानी सम्बन्धित कर अड्डा वा सम्बन्धित कर अफिसरले तोकेको अड्डामा नराखेसम्म उपदफा (१) वा (२) बमोजिम अपील लाग्न सक्ने छैन ।

(४) अरू नेपाल कानूनमा जेसुकै लेखिएको भए तापनि उपदफा (१) वा (२) बमोजिम लाग्न सक्ने अपीलको निमित्त कुनै किसिमको थप म्याद पाइने वा दिइने छैन ।

तर आय र कर अदालतले चित्त बुझ्ने मनासिव माफिकको कारण देखेमा एक पटक बढी से बढी १५ दिनको म्याद थाम्न सक्ने छ ।

(५) उपदफा (२) बमोजिम पर्न आएका अपीलमा सो अपील परेको मुद्दा साधारणतः ६० दिनभित्र आय र कर अदालतले कारबाइ किनारा गर्नुपर्छ ।

(६) उपदफा २ बमोजिम आय र कर अदालतमा गर्न सक्ने अपील सम्बन्धित कर अड्डा वा सम्बन्धित बडाहाकिम वा मेजिस्ट्रेटकहाँ दर्ता हुन सक्ने छ । यसरी

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

वर्ता गराउने अपीलालाई सोही अड्डामा तारेखमा राखी निजको अपीलपत्रलाई सो अड्डाले अपील दर्ता भएको १५ दिनभित्र आय र कर अदालतमा पठाइदिनु पर्छ ।

(७) उपदफा (६) मा जेसुकै लेखिएको भए तापनि सम्बन्धित अपीलालाई आय र कर अदालतले झिकाउन चाहेमा वा सो अपीलालाई सोही अदालतमा हाजिर हुन चाहेमा निजले सो बमोजिम पनि गर्न सक्ने छ ।

१०. घर जग्गा कर माफी गर्ने श्री ५ को सरकारको अधिकार:- (१) शहरी क्षेत्रको कुनै घर जग्गा भत्की बिग्री बस्न नहुने भएमा श्री ५ को सरकारले त्यस्तो घरमा प्रचलित ऐन बमोजिम लाग्ने घर जग्गा करको केही भाग वा पूरा माफी गर्न सक्ने छ ।

(२) औषधालय, देवालय, पाटी, पौवा, धर्मशाला, सार्वजनिक स्कूल, अनाथालय, सार्वजनिक गुठी घर, परोपकार तथा धर्म कार्यमा लगाइएको शहरी क्षेत्रको घर जग्गामा प्रचलित ऐन बमोजिम लाग्ने घर जग्गा करको केही भाग वा पूरा श्री ५ को सरकारले माफी गर्न सक्ने छ ।

११. साँचो सूचना दिनेलाई इनाम:- दफा ४ बमोजिम विवरण दाखिल गर्नु गराउनुपर्ने कर्तव्य भएको कुनै व्यक्तिले सो नगरे नगराएको वा झुठ्ठा विवरण दाखिल गरे गराएको कुराको साँचो सूचना दिने व्यक्तिलाई सो कुरा ठहर भएपछि दोषी व्यक्तिबाट असूल उपर भएका घर जग्गा करको अंकको सयकडा २० बीस श्री ५ को सरकारको आदेशले इनामको रूपमा दिइने छ ।

१२. लागू नहुने:- शंका निवारणको लागि स्पष्ट गरिन्छ कि श्री ५ महाराजाधिराजको निजी घर जग्गा, श्री ५ को सरकारको अधीनस्थ घर जग्गा, पञ्चायतको घर जग्गा, विदेशी सरकारको घर जग्गा र मील कारखानामा खास मेशिन जडान भएको घर जग्गा सम्बन्धमा यो ऐन र यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमका कुनै कुरा लागू हुनेछैन ।

१३. कर अफिसरहरू:- (१) श्री ५ को सरकारले आवश्यक ठानेको संख्यामा यस ऐनको प्रयोजनको निमित्त कर अफिसरहरू नियुक्त गर्न सक्ने छ ।

(२) कुनै कर अफिसरको जातहतमा कति इलाका वा गाउँ मौजा राख्ने हो भन्ने कुरा श्री ५ को सरकारले नेपाल गजेटमा प्रकाशित सूचनाद्वारा तोक्न सक्ने छ ।

(३) कुनै कर अफिसरले आफू मुनिका कुनै कर अधिकारीलाई आफ्नो अधिकार मध्ये केही वा जम्मा लिखित रूपमा सुम्पन सक्ने छ । यसरी सुम्पिएको अधिकार बमोजिम निजले गरेको काम कर अफिसरले गरे सरह मान्य हुनेछ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागू हुनेछ।

(४) कर दाताबाट यस ऐनको दफा ४, ६, ९ र ११ बमोजिम दाखिल भएका कागजपत्रहरू अति गोप्य सम्झिने छन्। सरकारी कर सम्बन्धी कारवाइलाई सिवाय अरु कामलाई प्रकाश गरिने छैन र यस्तो कागजपत्र घर जग्गा करको प्रयोजनको निमित्त बाहेक अन्य कुरामा कुनै अदालतमा प्रमाण लाग्ने छैन।

(५) श्री ५ को सरकारले यो ऐन बमोजिम आफूले पाएका सबै वा केही अधिकार नेपाल गजेटमा सूचना प्रकाशित गरी कर अफिसरलाई सुम्पन सक्ने छ।

१४. नियम बनाउने अधिकार:- यो ऐनको उद्देश्य कार्यान्वित गर्न श्री ५ को सरकारले नियमहरू बनाउन सक्ने छ।

१५. बाझिएमा गर्ने:- यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमहरूमा लेखिएको कुरामा यही बमोजिम र नलेखिएको कुरामा प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम हुनेछ।

इति सम्बत् २०१६ साल

गते रोज

शुभम् -----

लालमोहर सदर मिति ०१६।६।२६।१

आज्ञाले-

बिनोदप्रसाद धिताल

श्री ५ को सरकारको सह-सचिव,

कानून तथा न्याय मन्त्रालय।